

211 KATOLICISMENS REFORM.

Saima n:o 18 I. V 1845

Utan tvifvel är den rörelse, som uppstått inom Katolska kyrkan i Tyskland en af nutidens mest betydelsefulla tilldragelser, hvars följder det står utom mensklig förmåga att beräkna. Hvarje kyrka är såsom en mensklig inrättning beroende af bildningens allmänna utveckling, och dess stadgar blifva under tidens lopp allt mera tryckande för öfvertygelsen, ju mera inrättningens form motsätter sig nödiga reformer. Isynnerhet måste detta sednare blifva fallet, der en bestående tradition utestänger hvarje annan tydning af stadgarne, än den traditionens innehafvare och öfverlemnare finner skälighet att gifva desamma. Ty bokstafven i en urkund har icke samma dödande magt, som bokstafven i en auktoritets mun, hvilken ensam eger rättighet att tyda densamma. Skriften, vore den ensam norm för en kyrkas tro, skulle göra densamma utveckling friare, än någon kyrkas ännu varit; men der religionsurkunden af ingen annan får rådfrågas och tydas än af prestien, der träder blott mensklig auktoritet i stället för den gudomliga. Naturligt är, att vid sådant förhållande redan i sekler inom Katolska kyrkan funnits en skara bekännare, för hvilka antingen gemenskapen med kyrkan blifvit en likgiltig yttre form, eller hvilka blott af hvarjehanda konsiderationer velat räknas till densammas renläriga bekännare. Det är att erkänna upplysningens ytlighet hos massan af de så kallade bildade, då man måste erkänna, att det varit dessa, hvilka sålunda dagtingat med sitt samvete. Ty de ädla sinnen ibland dem hafva tillhört de uppenbara kättarena, inquisitionens och bannlysningarnes offer.

Förunderligare kunde det synas, att det katolska presterskapet är blindt för detta förhållande och just i denna stund spänner sina fordringar högre, än för 60 år tillbaka. I Frankrike uppträda biskoparne med djerft mod mot universitetet, i Tyskland mot den af lagen stadgade religionsfriheten, förfölja protestantismen, hindra de blandade äktenskapen, drifva reliquiernas dyrkan till oförskämndhet; i Schveitz likasom i Frankrike bära Jesuiterna hufvudet högt; i Spanien återvinner presterskapet en del af sina förlorade rikedomar; i Portugal gör man allt att vinna påfvens öfverseende med det förflutna; till och med i det protestantiska England närmar sig den herrskande episkopala kyrkans presterskap till katolicismen. Alla dessa företeelser hafva samma grund; den närmaste är den politiska reaktion, som sedan ett fjerdedels sekel endast med kort afbrott styrt Europa, och hvilken isynnerhet under sednaste lustrum hunnit fastheten af ett gällande system. Vi tillhöra ingalunda dem, som anse dylika historiska skiften för ett partis eller några få individers verk. Tvärtom återfinnes äfven här den yttersta grunden uti en allmän reaktion i sinnena, hvilka tröttade af revolutionens stormar och förvilleelser vändes att älska freden och en stilla besittning och äfven i religiöst hänseende sökte en hvila från de sväfvande teorierna. För allt, hvad man talat om oron och gäsningen, erbjuder nämnda period i sjelfva verket en trogen bild af ålderdomen, som vet värdera lugnet och det trygga egandet och ser sig om efter en tröstande ledsagare till den nära grafven. För sig sjelf har en sådan period mindre betydenhet. Dess verksamhet röjes mest i det slägtes art, hvilket den uppfostrar. Och en ålderdom, sådan vi antydtt den, inger ungdomen under sin vård en lugnare blick öfver lifvet och ett verksamt sinne. Med mycket skäl har derföre Hr Hvasser, en man, som eljest icke ser samtiden i alltförstort ljus, förklarar nutidens ungdom genom dess uppfostran vara både lekamligen och andeligen vida bättre

förberedd för lifvets strider än de nästföregående släkten.

Jemte tidsandans nämnda riktning har dock utan tvifvel äfven katolicismens egen art framkallat de så allmänt stötande bemödanden för dess tillväxt, hvarpå sednaste tid framsett exempel. Ty hvarje system, som skyr en förnuftig pröfning af dess berättigande och handlingssätt, kan också icke bestå genom sanningens magt eller för sin tillvaro finna andra bevis än bedrägeriets och våldets. Genom att stegra dessa nödgas derföre katolicismens förkämpar öfverbjuda det vexande tviflet; dem ingen annan utväg öppen. Så har det händt, att uppträden
10 liknande det Tezelska aflatskrämeriet gifvit sista impulsen till ett utbrott.

Märkligt är, huru litet detta utbrott nu varit väntadt, ehuru man väl länge förutsett, att det förr eller sednare vore oundvikligt. Mycken oro inom protestantiska kyrkan i Tyskland hade rigtat allas blickar på denna; och ur dess sköte ansågs reformen komma att utgå, medan deremot öfvertygelsen, att katolicismen dag för dag allt mera utbredde sig, hade blifvit allmän. En reform inom protestantiska kyrkan skulle dock hvarken vunnit den betydenhet eller kunnat gå lika långt i
20 göra det. Den förra skulle stadnat inom de protestantiska länderna i Tyskland och föga kunnat finna deltagande inom katolska kyrkan, emedan den troligen skulle hafva uppställt ett dogmsystem mot ett annat. Deremot synes den nu började reformen inom katolicismen blifva i ordets fulla bemärkelse protesterande, i det den förkastar all annan auktoritet uti trossaker än Skriftens och samvetets. Till en sådan rörelse skola nu säkert mångenstädes äfven protestanterne ansluta sig. Och dess utsträckning inom den katolska kristenheten bestämmes icke af några politiska gränser. I Frankrike hafva särskilda förslag att
30 förbinda det religiösa vetandet med det verdsliga, kyrkans ordning med statens, på sednaste tider blifvit gjorda; och ehuru illa dessa försök än utfallit, t. ex. St. i Simonismen, i Lamennais läror o. s. v., bevisa de likväl för ett förhandenvarande religiöst behof, hvilket icke finner sig tillfredsstäldt inom den bestående katolska kyrkan. Den ifrån Tyskland gifna väckelsen skall derföre otvifvelaktigt här finna anklang. Osäkrare torde vara, om på Pyreneiska halfön och i Italien finnes något af detta religiösa behof. Men de sednaste tilldragelserna hafva isynnerhet i det förra landet negativt förberedt sinnena, genom trots mot påfvens magt och tillgrepp i presterskapets samt klostrens egendom. Äfven i dessa
40 länder binder derföre icke mera fruktan för presterlig bannlysning.

Att den började reformen bör räknas till tidens goda tecken, finnes lätt, då denna rörelse vittnar om ett lefvande religiöst intresse, och detta så starkt, att det icke lider någon likgiltighet för den inre bekännelsens öfverensstämmelse med den yttre. Det är denna aktning för öfvertygelsen, för vetandet, teorien, hvari närvarande tid, som dock kallas för praktisk och materiel, förnämligast afviker från 18:de
50 århundradets upplysning och falska tolerans. Väl väckte äfven då teorierna buller, men man betraktade dem för en sak för sig, hvilken icke hade något samband med institutionerna. Så rörde sig det religiösa fritänkeriet utan känsla af tvång i kyrkans, republikanska tänkesätt i den enväldiga monarkiens former. Inom staten kan också en afvikande öfvertygelse lättare tolereras, emedan här hufvudsakligen ankommer på handlingens öfverensstämmelse med lagen, och det står hvar och en fritt att draga sig tillbaka från en verksamhet i samhället, som strider mot öfvertygelsen. Dock kan äfven detta gälla blott som undantag, icke vara allmännare sed, emedan äfven statens bestånd ytterst hvilat på

den allmänna öfvertygelsens magt. Men i religiösa ärenden är öfvertygelsen, vetandet, tron, hufvudsak; och den tolerans, som lemnar rum för hvarje öfvertygelse är här något helt annat, än den, som inom en gifven kyrka, vid en bestämd offentlig bekännelse, är likgiltig, om denna beror på öfvertygelse eller icke. Vidare bör derföre äfven den kyrkliga reformen sättas högre än den politiska, emedan den säkrare tyder på en reform i roten, i sinnelaget, icke beror af ett öofverlagdt rop för dagen.

Märklig är dernäst den säkerhet och det medvetande om en obestriddlig rättighet, hvarmed reformen uppträder. Utan all tvekan bilda sig nya församlingar och förkunna de grundsatser, om hvilka deras medlemmar förenat sig. Der röjes ingen farhåga, att staten kunde vilja förhindra deras uppkomst, än mindre någon fruktan för de vapen, den påfliga myndigheten så länge och med så mycken framgång begagnat. Detta lugn är vördnadsbjudande, på samma gång det bevisar, huru djupt rotad förtröstan på en oqvald samvetsfrihet redan är åtminstone i Tyskland. Också ger detta lugn den säkraste borgen för god framgång, isynnerhet som det säkert i Tyskland mer än någonstädes kan anses hvila på en inre frigörelse, icke bero af vanan att pocka på rättigheter.

Hvad som möjligen kunde ingifva mindre förtroende för reformens tidsenlighet och framgång, är den omständighet, att densamma ännu icke eger att uppvisa någon utmärktare personlighet såsom sin ledare. För så vidt vi lärt känna Ronges uppträdande, röjer väl detta en modig och för befrielse från presterligt förtryck nitälskande man, men ingen högre förmåga, minst en reformators snille och eldande väsende. En högst loflig motvilja mot afgudadyrkeriet i Tvier synes genom dess för Ronge besvärande följder hafva ledt denne att söka skydd i allmänna opinionen, men den påbörjade reformen har varit temligen oberoende af hans tillgöranden, ehuru hans ställning till presterskapet numera gifvit anledning att kalla honom till en af reformens ledare. Czerski, pastorn i Schneidemühl har, så vidt oss bekant är, icke uppträdt inför den större allmänheten, fastän han haft vida mera inflyande på den nya kyrkans bildande än den förre. Breslauer professorn, Regenbrecht, visar sig väl i sin till domkapitlet derstädes ingifna protest såsom en sanningsälskande och konsekvent man, men äfven hans företag har en mera enskild än allmän syftning.

Likväl kan det knappt betviflas, att med den utsträckning, reformen redan vunnit, icke män skola uppstå, i stånd att leda densamma till ett godt slut. Individuer betyda dessutom i vår tid vida mindre än på förflutna tider. Nu har äfven mängden vunnit mod att bekänna en öfvertygelse, och medlen att uttala densamma äro mångfaldigade. Intet hinder torde således i detta afseende möta. Allt beror blott derpå, huru allmänt och i hvilken grad sinnena vunnit medvetande om sin ställning och behof, att i den yttre bekännelsen se en from, motsvarande den inre öfvertygelsen. Många tecken låta förmoda, att en sådan tidpunkt är inne; och om så är, skall väl, vi upprepa det, den nämnda reformen komma att räknas för nutidens viktigaste tilldragelse, och dess följder skola å ena sidan bestämmas af det medvetande om öfvertygelsens obestriddliga rätt att gälla, hvarom densamma bär vittne, å den andra af det frö till vidare andliga sträfvanden, hvilket den religiösa protestantismen alltid bär i sitt sköte.